

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ

В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

25 – 26 листопада 2022 р.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

25 – 26 листопада 2022 р.

Київ
Видавництво НМУ ім. О. О. Богомольця

2022

УДК 2+61] (062)

Р 36

Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, 2022. – 278 с.

ISBN 978-617-7565-95-5

Редакційна колегія:

Кучин Юрій Леонідович – ректор НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Науменко Олександр Миколайович – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Земсков Сергій Володимирович – проректор з наукової роботи та інновацій НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Скрипник Рімма Леонідівна – проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та європейської інтеграції НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Филипович Людмила Олександрівна – провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, професор.

Відповідальні редактори:

Васильєва Ірина Василівна – завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Шевченко Сергій Леонідович – професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Технічні редактори:

Васюк Ірина Василівна – викладач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Лапутько Анна Валеріївна – викладач лаборант кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Затверджено до друку Вченою радою Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (протокол № 4 від 01 грудня 2022 р.)

ISBN 978-617-7565-95-5

© НМУ ім. О. О. Богомольця, 2022

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

ФЕНОМЕН ВІЙНИ У ХРИСТІЯНСЬКІЙ ЕТИЦІ ТА ЖИТТІ СВТ. ЛУКИ	12
<i>Науменко О. М., Васильєва І. В.</i>	
ПРОБЛЕМА БІОЕТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ НАУЦІ	16
<i>Земсков С. В., Гололобова К. О.</i>	
РЕЛІГІЯ, ПРАВА ЛЮДИНИ, МЕДИЦИНА: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ У ФОКУСІ ДИХОТОМІЇ “ГЛОБАЛЬНЕ – ЛОКАЛЬНЕ”	18
<i>Бучма О. В.</i>	
ВОЙНО-ЯСЕНЕЦЬКИЙ. ХІРУРГ – ДАВНИНА ТА СУЧАСНІСТЬ	23
<i>Храпач В. В.</i>	
ПРОФЕСІЙНА ТА ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРСЬКО- ВИКЛАДАЦЬКОГО КОЛЕКТИВУ НМУ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	24
<i>Власенко О. М., Кучеренко І. І., Плевако К. В.</i>	
THE END-OF-LIFE CARE – CURRENT ETHICAL AND LEGAL DILEMMAS	28
<i>Mária Mojzešová, Silvia Capíková</i>	
ДУХОВНА ЖИЗНЬ В ПОСТСЕКУЛЯРНУЮ ЕПОХУ: ПРИЗВИВЫ И ВЫЗОВЫ ...	31
<i>Марина Луптакова</i>	
ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ: НА ПРИКЛАДІ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ	31
<i>Пустовіт С. В.</i>	
PASTORAL NEEDS IN TODAY'S ONLINE COMMUNITIES	37
<i>Hedviga Tkáčová</i>	
ДУШПАСТИРСЬКА СЛУЖБА: ДОСВІД АРМІЙ СВІТУ ТА УКРАЇНИ	40
<i>Мойсеєнко В. О., Шостка І. П., Тарченко Н. В.</i>	
ЛЮБОВ ЯК НАЙБІЛЬША ЗАПОВІДЬ ХРИСТА У ВЧЕННІ СВЯТИТЕЛЯ ЛУКИ КРИМСЬКОГО	43
<i>Ханжу В. Б.</i>	

БЛАЖЕННІ УСПІШНІ Й ЗАМОЖНІ?: МОДЕРНІЗАЦІЯ ЄВАНГЕЛЬСЬКОГО ВІРОВЧЕННЯ ПІД НАТИСКОМ ГЛОБАЛІЗМУ	47
<i>Павленко П. Ю.</i>	
ПУТИНИЗМ КАК ПСИХОПАТОЛОГИЯ: МОЖНО ЛИ ВЫЛЕЧИТЬ ПУТИНОИДНОЕ ЗОМБИ (ЖИВОГО МЕРТВЕЦА)?	53
<i>Ангел Грънчаров</i>	
АНТРОПОСОФИЯ У СУЧАСНОМУ АПОКАЛІПТИЧНОМУ СВІТІ	55
<i>Вергелес К. М., Куліш П. Л., Школьнікова Т. Ю.</i>	
ПОСТСЕКУЛЯРИЗМ І ГОМЕОПАТІЯ	60
<i>Попов А. В.</i>	
ПЕРЕМОГА У ВІЙНІ – НЕ В БЕЗМЕЖНОМУ ВІЙСЬКУ, А В СИЛІ, ЩО ПОХОДИТЬ З НЕБА	64
<i>Терешкевич Г. Т. (с. Діогена)</i>	
СЛУЖІННЯ ХВОРИМ В МЕДИЧНИХ УСТАНОВАХ КИЄВО-ПОКРОВСЬКОГО МОНАСТІРЯ ЗА ЧАСІВ ЇЇ ЗАСНОВНИЦІ МАТІНКИ ВЕЛИКОЇ КНЯГИНИ ОЛЕКСАНДРИ	71
<i>Швидченко В. С., Крижанівська О. О., Шамайло Р. В.</i>	
ПРО МОЖЛИВУ УЧАСТЬ НАУКОВЦІВ УКРАЇНИ У ДВОХ ГЛОБАЛЬНИХ НООРЕВОЛЮЦІЯХ	78
<i>Корсак К. В., Кірик Т. В., Корсак Ю. К., Корсак О. І., Бойчук Н. О., Бойчук О. С.</i>	

Секція І.

ПИТАННЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ У ЖИТТІ І ТВОРЧОСТІ СВЯТИТЕЛЯ ЛУКИ (В. Ф. ВОЙНО-ЯСЕНЕЦЬКОГО)

МИЛОСЕРДЯ ЯК ЧЕСНОТА ЛІКАРЯ І ДУХОВНОГО ПАСТІРЯ СВТ. ЛУКИ (ВОЙНОЯСЕНЕЦЬКОГО)	84
<i>Величко О. Б.</i>	

Секція ІІ.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

КОНЦЕПЦІЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ДУШІ ТА ТІЛА ТОМАСА ВІЛЛІСА	87
<i>Лаєринович О. А.</i>	

Секція III.

ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ПІДХОДІВ ФІЛОСОФІЇ, РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ

“ФРАНСУА РАБЛЕ – ВИДАТНИЙ ФРАНЦУЗЬКИЙ ДОСЛІДНИК, ЛІКАР, ПИСЬМЕННИК”	92
<i>Дзевульська І. В., Маліков О. В.</i>	
ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФСЬКОМУ АСПЕКТІ	94
<i>Іванова К. А., Хіріна Г. О., Савченко А. О.</i>	
СМЕРТЬ ТА ВМИРАННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РОЛІ РЕЛІГІ	97
<i>Нечушкіна О. В.</i>	
CONSCIENTIOUS OBJECTION TO MEDICAL PROCEDURES RELATED TO GENDER DYSPHORIA	98
<i>Maria Nováková, Silvia Capíková, Katarína Kezman</i>	
ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ	99
<i>Васюк І. В.</i>	
ВПЛИВ ЕМПІРИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ НОВОГО ЧАСУ НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНИХ І МОТИВАЦІЙНИХ ЗАСАД КОНЦЕПЦІЇ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ	103
<i>Верменко А. Ю.</i>	
ЛЮДИНА ПОХИЛОГО ВІКУ В ФОКУСІ УВАГИ ФІЛОСОФІЇ, РЕЛІГІЇ І МЕДИЦИНИ	106
<i>Вячеславова О. А.</i>	
ВІРА, СІМ'Я І МАЙБУТНЄ ОЧИМА ВІЗІОНЕРКИ МІР'ЯНИ СОЛДО	111
<i>Джура О. Р., Яценко А. М., Струс Х. І.</i>	
НЕСИСТЕМНІ ТА СИСТЕМНІ ПІДХОДИ ДО ПСИХІКИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ І ПСИХОЛОГІЇ	115
<i>Іщук Н. В.</i>	
ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ТА БІОЕТИКА	119
<i>Коваленко Н. В.</i>	

Секція III.
**ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ПІДХОДІВ
ФІЛОСОФІЇ, РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ**

Дзевульська І. В., Маліков О. В.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
alexandrvm@ukr.net

**ФРАНСУА РАБЛЕ – ВИДАТНИЙ ФРАНЦУЗЬКИЙ ДОСЛІДНИК,
ЛІКАР, ПИСЬМЕННИК***

Видатний французький лікар-гуманіст Франсуа Рабле – один з борців доби Відродження за знання проти мертвої схоластики та невігластва, середньовічних методів медицини з її нехтуванням до “грішної землі” і людського тіла – “чаши гріха”.

Рабле розпочав свою літературну та медичну діяльність у період, коли феодалний базис встиг втратити своє прогресивне значення і перетворитись на гальма громадського розвитку.

У медиків та філософів античної доби Рабле запозичує концепцію здорового, гармонічного людського тіла. Він створює новий ідеал людини, наділеної почуттями та інтересами, у протилежність до аскетичних уявлень середньовічної науки [1, с. 17].

Сучасники Рабле захоплювалися його глибокими знаннями у різних галузях, багатим медичним досвідом, лікарським мистецтвом.

Шлях Рабле був надзвичайно складним – зі стін монастиря у медицину, до пера письменника-сатирика.

Франсуа Рабле народився у Турені, яку називають “садом Франції”, поблизу старовинного міста Шинон. Його батько за освітою був юрист. Згідно батьківської волі, юний Рабле вступає до французького монастиря. Серед францисканців він зустрів декілька людей, які як і він, прагнули отримувати знання. Він із захопленням вивчає право, астрономію, математику і, головним чином, мови – латинську та грецьку. Грецька мова відкрила йому класиків давнього світу, зокрема – Гіппократа.

Вивчати грецьку мову на той час було небезпечно, так як вона вважалася джерелом ересі. Керівництво францисканського монастиря прискіпливо відносилося до занять Рабле та його нових знайомих. У 1523 році у келії, де мешкав Рабле, було проведено обшук та знайдено грецькі книжки, які було конфісковано. Рабле запроторили за ґрати до монастирської тюрми.

Впливове заступництво врятувало Рабле від переслідування. Він отримав дозвіл залишити орден францисканців та вступити до ордену бенедиктинців. Далі він отримує звання каноніка в абатстві Мальєзе та посаду секретаря єпископа. Проте це не задовольняє Рабле. У 1527 році він скидає рясу монаха і рушає мандрувати. У 1530 році в Монпельє він вступає на медичний факультет, який на той час був доволі відомим.

По закінченню університету Рабле проходить курс стажування. Водночас він починає читати лекції, здебільшого про Гіппократа.

В Монпельє Рабле займається не лише медициною, разом із студентами він вивчає біологічні науки (ботаніку та ін.). Його промова про рослини на диспуті в університеті приносить йому ступінь бакалавра.

У 1532 році Рабле стає лікарем міської лікарні в Ліоні, на той час великому науковому центрі, і починає друкувати свої праці.

У червні 1532 року він видає зі своєю передмовою латинські листи медика Манарді. Далі Рабле видає "Афоризми" Гіппократа. Працюючи над "Афоризмами" він усуває текстові помилки і коментує текст відповідно духу того часу.

У 1535 році Рабле залишив роботу в Ліонській лікарні та знову повернувся до Монпельє, де через два роки йому було присуджено медичним факультетом вчений ступінь доктора медицини. Згодом він ще два роки читав лекції з теми "Ознака" Гіппократа.

Лекції Рабле, розтин ним трупів, привертали увагу до його занять серед численної аудиторії. Рабле був одним з перших французьких анатомів, хто спромігся публічно під час своїх занять виконувати анатомічні розтини трупів.

З 1533 по 1550 роки Рабле щорічно видавав сатиричні альманахи-календарі, у яких висміював різні забобони. Його книги систематично заборонялись Сорбонною – центром середньовічної схоластичної премудрості.

Попри заступництво впливових друзів, йому весь час доводилось переїжджати з місця на місце, терпіти поневіряння, побоюватися за своє життя, бо щохвилини існувала небезпека арешту та страти.

Рабле помер 1553 року. Описуючи його смерть, деякі біографи повідомляють різні подробиці, достовірність яких має сумнів. Йому приписують, приміром, вислів, сказаний ним нібито за декілька хвилин до смерті: "Опустіть завісу, фарс зіграно".

Медичні знання, зокрема глибоке вивчення Рабле анатомії та хірургії знайшло відображення у його романі "Гаргантюа і Пантагрюель", над яким він працював упродовж двадцяти років і який приніс йому світове визнання.

Прагнення оволодіти природою, підкорити її тайни не могло не висунути й завдання подолання хвороб, а задля цього, перш за все необхідно вивчити тіло людини [3, с. 50].

Відомо, що до Везалія анатомія на трупах людей майже не вивчалась. Рабле розтлумачує положення античної філософії: "Пізнай себе" як пізнання фізичної природи людини. Ось чому, не задовольняючись теоретичними знаннями, він починає розтинати трупи, влаштовує публічні заняття з анатомії майбутнім медикам [2, с. 139].

На лекціях студентам в Ліоні Рабле казав: "Як природа, мати речей, сформувала тіло людини, з якою красою, з яким мистецтвом, у якій чарівній гармонії!". Рабле був наділений усіма якостями чудового лікаря: глибокими науковими знаннями, гуманністю, вмільм підходом до хворого.

Французький поет Етьєн Доле писав: "Рабле – честь медицини, лікар, який може викликати мертвого від дверей могили та повернути його до світла".

Література:

1. Дзевульська І. В., Маліков О. В. Деякі аспекти формування анатомічних знань в епоху Відродження. Медичний форум. № 22. 2021.
2. Дзевульська І. В., Маліков О. В. Співіснування анатомії та релігії в світі деяких історичних фактів. *Релігія та медицина*. 2019.
3. Marcel De Grève. La Réception de Rabelais en Europe du XVIe au XVIIIe siècle. Etudes réunies par Claude De Grève et Jean Céard, préface de Jean Céard. Éditions Honoré Champion. 2009.

Іванова К. А., Хіріна Г. О., Савченко А. О.,
Національний фармацевтичний університет,
karo1959iva@gmail.com, kilyasha@ukr.net, ay01031986@gmail.com

ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В ФІЛОСОФСЬКОМУ АСПЕКТІ

Людина повинна знати, як допомогти собі самій у хворобі, пам'ятаючи, що здоров'я є найбільшим багатством людини.

Гіппократ

Актуальність дослідження. Життя є однією з головних тем філософських досліджень, яка тривалий час залишалася прерогативою природознавства та теології, а не філософії. Умови життя сучасної людини ставлять актуальні завдання вдосконалення наукового аналізу проблем її здоров'я. Людина є найвищою цінністю суспільства, а здоров'я, яке є її носієм, визначає гармонійний розвиток особистості, а відтак є запорукою всебічного розвитку суспільства. Здоров'я людини є соціальною цінністю, складовою суспільного багатства, а як використовувати, охороняти та покращувати здоров'я залежить від суспільства. Аналіз здоров'я людини стає необхідною умовою для виявлення і вдосконалення здібностей і можливостей людини як рушійної сили і вищої мети суспільного прогресу. Ми вважаємо це дослідження актуальним і необхідним.

Дану тематику вивчали наступні вчені: Ю. Бойчук, О. Біланов, Л. Лавров, С. Путров та ін.

Мета роботи – дослідження категорії “здоров'я” в рамках філософських вчень про людину.

Постановка проблеми. Зокрема, здоров'я – це цілий багатомірний динамічний стан, який розвивається в процесі реалізації генетичного потенціалу в певному соціоекологічному середовищі і дозволяє людині різною мірою виконувати свої біологічні та соціальні функції; процес збереження і розвитку фізіологічних властивостей, психічних і соціальних можливостей; процес максимальної тривалості життя з оптимальною працездатністю та соціальною активністю. Це визначення можна вважати найбільш вдало поданим з точки зору цільових функцій будь-якого суспільства.

Для розуміння сенсу здоров'я важливо осмислити космічний